

ad non dissuadendum aliis, ne minori pretio vendant. Sicut enim caritas non te obligat ad dandam eleemosynam, videtur tamen te obligare ad non avertendos alios qui eam largiri volunt. *S. Lig. ibid.* — *V. Comp. n. 913.*

961. — *R. ad 4^m Quæ.* 1° Injuste egerunt operarii, si coegerint dominos ad sibi supra summum pretium retribuendum pro labore quem isti pretio minore obtinuissent. Domini vero in hac hypothese non injuste egerunt, cum id fecerint tantum ad operarios juste coercendos. Verum, si operarii a pravo consilio desistunt, domini etiam desistere debent.

2° Si vero operarii convenerunt de pretio supremo quidem, sed justo, a dominis requirendo, *controvertitur*, ut in secundo casu. *V. S. Lig. ibid.*

CASUS XXII.

DE TRANSACTIONE.

2° BERTULFUS, litem habens cum PAULINO circa pratum aliquod, nec controversiam dirimere valens, jamjam rem ad judicem delaturus erat cum adversarius ei proponit ut omnia inter se bona pace componant, et sic expensas et strepitum actionis judicialis effugiant. Inter eos igitur privatim statuitur transactio, vi cujus BERTULFUS pratum habiturus sit, et alteri mille fr. soluturus. Rebus ita compositis, nummisque a PAULINO acceptis, BERTULFUS invenit documentum, ex quo luculenter patet pratum illud ab avo BERTULFI, patri PAULINI, fuisse venditum, et proinde ad PAULINUM pertinere. Tacitus instrumentum destruit, et pratum sibi servat.

2° Duo fratres PETRUS et PAULUS possident simul jus litigiosum in domum MARCI; PETRUS in init contractum transactionis cum MARCO, vi cujus accipit 500 fr., et jus quodcumque in hanc domum abdicat. Postea autem mortuo PAULO, PETRUS fit hæres fratris, et statim litem movet in MARCUM quoad præfatam domum, causamque obtinet.

HINC :

QUÆR. 1° An BERTULFUS pratum retinere possit in primo casu?

2° An PETRUS domum in secundo casu?

SOLUTIO :

962. — *R. ad 1^m Quæ.* *Affirmative.* Ratio est, quia transactio est contractus aleatorius, utrique contrahenti æque favens, et idem onus utriusque imponens, cum res supponatur ex utraque parte dubia; proinde singuli contrahentes cedunt e jure suo probabili, ad vitandum damnum etiam probabile: scilicet, singuli cedunt dimidiam partem juris dubii, ad alteram partem sibi assecurandam. Ergo, semel facta serio transactione, nihil restitui debet ab eo qui postea rescit rem fuisse alterius, nec quidpiam ab adversario repeti potest. Ergo in casu nostro BERTULFUS pratum tacitus servare potest ut suum, vi contractus quo PAULINUS e jure suo toto cessit, ut mille francos obtineret.

Consonat Jus Romanum, *l. sub prætextu*, 19, *Cod. de transactione.* Ita etiam communiter Theologi, teste *Reuter*, n. 270. — *Lacroix*, n. 629.

Layman, l. 3, tr. 4, c. 31. Attamen negative respondendum ubi viget Jus Gallicum, ex art. 2057.

963. — *R. ad 2^m Quæ.* *Affirmative.* Ratio est, quia PETRUS per contractum transactionis, renuntiavit quidem juri suo proprio, quod tunc habebat in domum MARCI, sed minime renuntiavit juri quod postea habere poterat, ut hæres fratris sui. Etenim jus illud quod prosecutus est, ut hæres, novum est, nec existebat tempore contractus transactionis; ergo non poterat huic juri renuntiare. Sic de jure naturali, cui consonat Jus Gallicum, art. *Cod. civ.* 2050 (1).

CASUS XXIII.

NEGOTIATIO 1°.

1° MAGLORIUS, mercator, vere *mendax in stateris*, emptoribus justum pondus mercium non tribuit. Attamen infimo pretio eas vendit, ita ut, si datum et acceptum conferantur, hujusmodi venditio limites justis, saltem supremi pretii, non excedat.

2° AMANDUS, mercator, cum emptores renuntiant tantum sibi offerre quantum requirit, solet frequenter mentiri ac protestari se illam vel istam speciem mercium tanti emisse. Inde fit, ut illi ad pretium adaugendum adducantur.

3° AZOR, dum pretium frumenti summum foret, rescians plures alios mercatores seorsim mandasse ut magna tritici copia ex aliqua provincia ad suam officinam adveheretur, tantam adhibuit diligentiam, ut ipse ante alios suum quoque triticum haberet. Quare factum est ut, pretio corrente illud vendens, licet non ignoraret imminutionem mox adfuturam, lucrum ingens perceperit.

HINC :

QUÆR. 1° An MAGLORIUS, in primo casu, juste egerit?

2° An AMANDUS, in secundo casu, pretium sic mendaciis adauctum accipere et retinere queat?

3° Si fraude vel dolo induxerit emptores ad justum quidem, sed supremum pretium tribuendum, an teneretur ad aliquid restituendum?

4° An AZOR, in tertio casu, injuste egerit?

SOLUTIO :

964. — *R. ad 1^m Quæ.* MAGLORIUS injuste egit. Ratio est, quia, licet mercator non teneatur ante contractum infimo pretio merces suas vendere ad id tamen tenetur quando de hoc inter ipsum et emptores conventum est. Venditor enim statutum pondus tradere debet; secus emptor in errore circa pretium versaretur, et, dum putaret merces pretio infimo emere, pretium summum aut medium solveret.

(1) Si celui qui avait transigé sur un droit qu'il avait de son chef, acquiert ensuite un droit semblable du chef d'une autre personne, il n'est point, quant au droit nouvellement acquis, lié par la transaction antérieure.

965. — *R. ad 2^m Quæ.* AMANDUS non videtur *per se* ad restitutionem obligandus; peccat enim tantum contra veritatem, non vero contra justitiam, modo pretium summum non excedat: nam de pretio cum emptoribus convenit, et proinde id tantum accipit quod suum est. Insuper notum est communiter has querelas esse mercatoribus consuetas. *S. Lig. n. 805.*

R. ad 3^m Quæ. Affirmandum est. Teneretur AMANDUS in hac hypothese ad excessum pretii restituendum; emptores enim, fraude inducti ad pretium summum persolvendum, injuste decipiuntur, et proinde in illud pretium non vere consentiunt. Insuper, læduntur in jure quod habebant eandem mercem pretio inferiori ab aliis emendi. *S. Lig. ibid. — V. Comp. n. 897.*

966. — *R. ad 4^m Quæ.* AZOR minime de injustitia arguendus est. Usus est enim jure suo, et commodum diligentiae debitum consecutus est. Superponitur enim nullam adhibuisse fraudem ad notitiam rei acquirendam, neque ad alios mercatores retardandos. Nec obstat quod pretium frumenti sit mox imminuendum, nam pretio hic et nunc vere occurrente frumentum suum vendit. Ergo hac bona occasione in pace uti potest.

CASUS XXIV.

NEGOTIATIO 2°.

FLORENTINUS mercator, ab aliis mercatoribus invitatur ut cum iisdem conveniat de mercibus nonnisi summo pretio vendendis; ipsis assentire noluit, quoniam hujusmodi conventio non satis honestati consona ipsi videbatur. Utilius sibi futurum esse censuit, si proprias merces, quas in notabili quantitate comparaverat, minori pretio quam cæteri venderet. Quod reapse præstitit, cum magno suo proventu, nec modico aliorum mercatorum damno. Subinde FLORENTINUS sollicitam apposuit curam ut novi generis merces, e longinquis plagis advectæ, cupientibus quamplurimi venderet. E contrario, merces valde communes in patria sua curavit apud Indos vel Sinenses transvehi, et ibi magno pretio vendi. Quamobrem tempore brevi magna fortuna auctus est.

HINC :

- QUÆR. 1° *An conventio mercatorum de mercibus non vendendis nonnisi summo pretio, injusta fuerit?*
 2° *An FLORENTINUS vendens minori pretio, teneatur de damnis quæ propterea alii mercatores passi sunt?*
 3° *An injustitiæ reus sit FLORENTINUS novas merces, prout in casu, quam plurimi vendens?*
 4° *An pariter injustus fuerit res in sua patria communes, pro magno pretio apud exterarum et silvaticarum gentes, commutando?*

SOLUTIO :

967. — *R. ad 1^m Quæ.* Conventio illa mercatorum, ex qua se obligant ad merces nonnisi tali, sed justo pretio vendendas, probabilis non est

injusta. Ratio est, quia emptores non coguntur ad emendum tali pretio, etiam summo, ab ipsis venditoribus; sed sua necessitate, quæ vera coactio ex parte venditorum dici non potest. Non pauci tamen contradicunt, quia, aiunt, per medium injustum emptores summo pretio emere coguntur; communiter saltem de peccato contra caritatem damnantur, quia, licet mercatores non obligentur ipsimet caritate ad vendendum infra pretium summum, videntur tamen eadem virtute teneri ad non dissuadendum aliis ne minori pretio vendant. *S. Lig. n. 817. — Lugo, etc.*

968. — *R. ad 2^m Quæ. Neg.* omnino, quia quisque potest pro libito pretium rei suæ imminuere, sicut posset rem omnino donare; non impedit enim alios ne similiter faciant, neque ulla fraude aut conspiratione contra eos utitur. Ergo... *Recole dicta supra in casu 9, de injusto damnificatore, n. 644.*

R. ad 3^m Quæ. Neg. Ratio est, quia, cum pretium locale mercium illarum antea non existat, per concursum emptorum constituitur. Si enim isti emere tali pretio nolint, necessario pretium deprimetur; secus, si multi concurrant. Igitur pretium erit vere *vulgare* et justum, seu pretium in loco currens.

969. — *R. ad 4^m Quæ. Neg.*, quia res illæ amiserunt pretium quod habebant in FLORENTINI patria, ubi multo viliores et communiores erant, et novum pretium obtinuerunt in longinqua regione, in qua magni æstimantur; pretium enim vulgare, ex æstimatione communi hominum regionis determinatur.